

Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja buri duhove

Alenka Žumbar •

Torek, 27. november 2007 •

*Septembra letos je bila končno sprejeta **Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja**. Kot nam je že lani povedal geograf in astronom **Herman Mikuž**, je bila uredba v pripravi že od leta 2001. Da je takšna uredba potrebna, se strinjajo tudi v Slovenskem društvu za razsvetljavo, vendar pa bi »za zmanjšanje svetlobnega onesnaževanja okolja lahko porabili precej manj davkoplačevalskega denarja z bolj življenjsko uredbo, « dodajajo.*

»Pri sprejeti uredbi je več kot očitno, da pri njej niso sodelovali strokovnjaki s področja razsvetljave in svetlobne tehnike, ampak le astronomi in biologi, « so v svojih pripombah zapisali v Slovenskem društvu za razsvetljavo (SDR). Kot pravijo, Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) ni upoštevalo nobenih pripomb, ki so jih pripravili člani SDR, čeprav jim je direktor direktorata za okolje mag. Radovan Tavzes po skupnem sestanku, ki so ga imeli pred natanko letom dni na Fakulteti za elektrotehniko, obljubil, da bodo pripombe upoštevane.

Tako je bila po mnenju SDR uredba predlagana in sprejeta brez sodelovanja stroke, saj so pri pripravi uredb sodelovali le astronomi in biologi, ne pa tudi strokovnjaki s področja razsvetljave in svetlobne tehnike, navajajo v pripombah člani SDR. »Vsekakor je pravilno, da pri pripravi take uredb sodelujejo tudi astronomi. Ni pa pravilno, da so oni pravzaprav pisci uredb,« menijo. Če bi pri pripravi uredb sodeloval tudi kateri izmed upraviteljev javne razsvetljave, bi lahko povedal, da se na primer novoletna osvetlitev prižge pred Sv. Miklavžem, pravijo v društvu. V uredbi je dekorativna razsvetljava dovoljena od 10. decembra. Tako bi se morali prvi učinki uredb poznati že 3. decembra, ko je sicer predvideno slovesno prižiganje novoletne razsvetljave v Ljubljani. Po uredbi bi bila s 3. decembrom razsvetljena Ljubljana do 10. decembra v prekršku, razlaga tajnik SDR mag. Matej B. Kobav. Dodatni učinki pa bodo vidi v letu 2008; na žalost zgolj finančni za občine, saj bodo morale izravnati svetilke, ki imajo ULOR 0 %, dodaja.

V SDR opozarjajo tudi, da je sicer z novo uredbo članom društva (projektanti, proizvajalci, prodajalci, izvajalci, merilci in drugi) zagotovljeno delo za nekaj let, tako da bi s tega vidika lahko bili zadovoljni, pa vendar jih »zavezanost k strokovnemu delu obvezuje, da javnost obvestijo o največjih nesmislih oz. kar neumnostih uredb,« pišejo v pripombah. Dodajajo tudi, da bi lahko pisci uredb poznali predpise, ki veljajo v Sloveniji, s čimer bi se izognili marsikateremu nesmislu, zapisanem v uredbi. Pri tem omenjajo, da je z objavo Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih postala obvezna uporaba slovenskih standardov za razsvetljavo na delovnih mestih SIST EN 12 464/1 in OSIST prEN 12 464/2.

»Učinki na javnofinančna sredstva so!«

V gradivu, ki ga je MOP poslalo vladi še pred sprejemom uredb, je zapisano, da uredba nima učinkov na javnofinančna sredstva, navajajo v svojih pripombah člani SDR in dodajajo, da je ta izjava sporna.

Glede vpliva na javnofinančna sredstva je po njihovem sporno že leto 2008, saj je ocenjen strošek zahteve, da je potrebno svetilkam, ki ustrezajo uredbi, prilagoditi naklon, previsok. Samo strošek prilagoditve naklona svetilk je za Slovenijo večji od 40.000 EUR, pravijo. Nadalje se sprašujejo, zakaj je potrebna menjava svetilk, ki so bile nameščene v zadnjih letih in katerih življenjska doba je 25 let. Glede na to, da je uredba naravnana ekološko in da naj bi omogočala manjšo porabo električne energije, v društvu menijo, da ne gre pozabiti na energijo, ki je bila porabljena za izdelavo teh svetilk, ki bodo predčasno zavržene. Velik bo tudi strošek – in kasneje tudi poraba energije - ustrezne odstranitve, torej v skladu s predpisi, ki nalagajo obvezno zbiranje in reciklažo. Celotno investicijo, predvideno za zamenjavo svetilk, bi lahko pretvorili v emisije CO₂, ki bodo nastale ob proizvodnji novih svetilk, pravijo v SDR. Narobe se jim zdi tudi, da bi morale manj bogate občine, ki pač ne bi imele sredstev za zamenjavo svetilk, za izognitev kaznim izklopiti javno razsvetljavo.

Po SDR v uredbi precej nesmislov ...

»Izložbe trgovin so izvzete iz uredbe. Tako se lahko namesto osvetljene fasade uporabi izložbe, katerih svetlost je lahko neskončna. V prihodnosti lahko pričakujemo še večje število steklenih fasad, ki bodo od znotraj osvetljene in bodo povzročale veliko več svetlobnega onesnaženja kot od zunaj osvetljene fasade v zmernih vrednostih svetlosti,« navajajo v svojih pripombah člani društva.

Po uredbi morajo biti površine športnih igrišč osvetljene s svetilkami, kot so asimetrični reflektorji, tako da so izpolnjene zahteve iz 4. člena uredbe, ki pravi, da se za razsvetljavo uporabljajo svetilke, katerih delež svetlobnega toka, ki seva navzgor (ULOR - Upward Light Output Ratio), je enak 0 %. V SDR pa pri tem navajajo, da so za vse športne prireditve (nogomet, smučanje, smučarski skoki) v vsakem primeru dovoljene le svetilke z ULOR=0. Sprašujejo se, ali na svetu sploh obstaja en sam nogometni stadion, kjer so predvidene tekme višjega nivoja in je razsvetljava izvedena le s takimi svetilkami. Z upoštevanjem uredbe so dovoljene le izvedbe stadionov z zelo visokimi stebri, pravijo in trdijo, da je osvetlitev nogometnega igrišča z asimetričnimi reflektorji po obodu z svetilkami z ULOR=0 tehnično neizvedljiva. Po besedah tajnika Slovenskega društva za razsvetljavo mag. Mateja B. Kobava bi morali športna igrišča povsem izvzeti iz uredbe.

Nadalje Kobav pravi, da je zahtevan ULOR=0 % tudi najbolj pereča točka v uredbi; če bi spremenili to vrednost na 1,5 %, bi bila stroka popolnoma zadovoljna, saj ne bi bilo treba menjati večine svetilk. Na tem mestu omenja primer Celja, kjer so v zadnjih letih zamenjali celotno javno razsvetljavo, vendar pa na žalost niti ena svetilka ni ustrezna. Problem so tudi mestna jedra, ker uredba ne predvideva izjem za uporabo stilskih svetilk, kot primer sogovornik omenja Jakopičevo sprehajališče.

Prepovedane so svetilke, ki sicer ustrezajo uredbi, vendar so zaradi svetlobno-tehničnih lastnosti nameščene pod kotom 5-7 stopinj, nadalje navajajo v svojih pripombah člani SDR. Namestitev takšne svetilke pod kotom ni naključna, pojasnjujejo, ampak natančno preračunana, tako da je prečna enakomernost osvetljenosti na vozišču in pločniku čim večja. Z izravnavo svetilk z vodoravnico bo del vozišča, ki je na nasprotni strani svetilke, premalo osvetljen. Pri tem je opozarjajo tudi, da je ohišje svetilke narejeno za tak kot nagiba. Za izravnanje svetilke z vodoravnico – to se mora po uredbi zgoditi do konca leta 2008 - je potrebno rezanje kandelabra pod vrhom in ponovno varjenje odrezanega kosa pod spremenjenim kotom, pravijo. »Pa je smiselno zapravljati denar za spremembo naklona? Kaj pa prometna varnost? Teh svetilk vsekakor nihče ne bo menjal, ampak se bo le spremenil naklon, s tem pa bo trpela prometna varnost predvsem peščev,« opozarjajo v društvu.

»Namesto v rabo varčnih svetilk v rabo energijsko potratnih svetilk«

V Sloveniji je nameščenih veliko svetilk UD, ki po uredbi niso "okolju prijazne". Te svetilke imajo običajno nameščeni dve Hg sijalki z močjo 125 W ali 250 W. V zadnjih letih se je namesto teh svetilk namestilo veliko svetilk Tungstram-Schröder Altra in podobnih (Philips Residium, Thorn), ki imajo ULOR okrog 1 %. Te svetilke imajo nameščeno eno fluorescentno sijalko moči 36 W. Vendar pa ta svetilka ni "okolju prijazna", pravijo v SDR.

Prihranek energije ob namestitvi svetilke Altra je ogromen, saj je priključna moč zmanjšana iz 250 W (500 W) na 36 W. Zastarela svetilka UD pa ima ključno prednost, saj jo lahko spremenimo v "okolju prijazno" svetilko. Sprememba je enostavna: odstrani se le senčnik iz motnega pleksi stekla. Tako svetilka postane "okolju prijazna", je pa močno povečano bleščanje in zato zmanjšana varnost v prometu. In kaj lahko pričakujemo od občin? Seveda se bodo odločile za odstranitev senčnikov, saj svetilke s tem enostavnim dejanjem ustrezajo uredbi. Kaj pa poraba električne energije? Namesto namestitve varčnih svetilk jih pričujoča uredba sili v uporabo energijsko potratnih svetilk, med drugim ugotavljajo v društvu.

Ogorčeni so tudi nad tem, da člen o razsvetljavi objektov za oglaševanje ne zagotavlja nobenih sprememb v primerjavi s trenutnim stanjem. Sramotno se jim zdi, da se na račun varnosti in udobja človeka zmanjšuje vse vrste razsvetljave, le reklamni panoji bodo ostali taki kot so. Eno izmed najbolj nevarnih mest za oglaševanje so denimo ogromni LCD zasloni, ki pa v uredbi sploh niso omenjeni.